

Aftale mellem regeringen (VLAK) og DF om bedre rammer for og styrket tilsyn med de frie skoler.

NOTAT

31.1.2019

BILAGSNR 19 STY 19
FORFATTER BN

Aftalen omfatter tre pakker. De tre pakker, som forventes at træde i kraft 1.8.2019, kaldes Frihedspakke, Donationspakke og Tilsynspakke og indeholder tilsammen med i alt 11 forskellige initiativer:

Tabel 1

Initiativer i Aftale om bedre rammer for og styrket tilsyn med de frie skoler

Frihedspakke for frie grundskoler (og delvist private gymnasier)

1. Etablering af afdelinger af frie grundskoler og private gymnasier
2. Varetagelse af administrative opgaver
3. Klubtilbud efter skole for elever fra 4. klasse

Donationspakke for frie grundskoler, efterskoler, frie fagskoler og private gymnasier

4. Forbud mod udenlandske donationer til frie skoler
5. Forklar eller afvis-modellen for donationer til frie skoler
6. Totalforbud mod anonyme donationer til frie skoler

Tilsynspakke for efterskoler, frie fagskoler og private gymnasier

7. Indførelse af frihed og folkestyrekrav for efterskoler, frie fagskoler og private gymnasier
8. Vurdering af personkredsen ved oprettelse af nye skoler
9. Tilsynet kan deltage som observatør på møder på skolen
10. Styrket tilsyn med skolernes leje af bygninger
11. Etablering af whistleblowerordning

Frihedspakken

Initiativ 1. Forslaget indeholder muligheden for at en fri grundskole/gymnasium kan oprette en afdeling inden for samme kommune eller nabokommunen. En afdeling skal godkendes efter samme godkendelsesproces som en ny skole, og er underlagt de samme krav ift. f.eks. frihed og folkestyre. En skole kan maksimalt oprette to afdelinger. En afdeling kan ikke være en kombinationsskole eller en efterskole. Afdelingen kan begrænse undervisningen til kun at omfatte elever fra f.eks. 0-4. klasse eller 0-7. klasse.

Skoler kan ikke fusionere, og efterfølgende gøre den ene skole til afdeling.

Initiativ 2. Der gives med dette initiativ mulighed for at en fri grundskole kan udføre administrative opgaver for en anden fri grundskole. Ordningen svarer i øvrigt til den gældende ordning for efterskoler og fri fagskoler.

Initiativ 3. Frie grundskoler kan efter dette initiativ, og efter aftale med kommunen, drive fritidsklubber for elever fra 4. klasse. Det vil give mulighed for f.eks. at oprette et klubtilbud

i mindre byer, hvor den eneste skole er en fri grundskole. Klubberne finansieres af kommunale tilskud og forældrebetaling, hvorfor det vil være kommunen, der beslutter om en skole kan oprette et klubtilbud.

Donationspakken

Initiativ 4. Forbud mod udenlandske donationer til frie skoler fra offentlige myndigheder eller fysiske eller juridiske personer uden for EU/EØS. Regeringen forslag omfatter forbud mod donationer på kr. 20.000 eller derover til frie skoler, herunder efterskoler. Det samme gælder flere mindre donationer, som samlet udgør mindst kr. 20.000.

Endvidere forbydes det at indgå lejeaftaler om leje af bygninger ejet af en offentlig myndighed eller fysiske eller juridiske personer udenfor EU/EØS.

Der kan søges om dispensation fra forbuddet, hvis det gøres forud, og dispensationen kan kun gives, hvis der er tilstrækkelig sikkerhed for, at den konkrete donation eller lejeaftale ikke vil påvirke skolens overholdelse af lovens bestemmelser om f.eks. 'stå mål med', 'frihed og folkestyre' og 'uafhængighed'

Initiativ 5. 'Forklar eller afvis-modellen' for frie skoler. Skoler skal før modtagelsen af donationer på kr. 20.000 eller derover overveje, om der er risiko for, at donationen kan påvirke skolens overholdelse om uafhængighed og 'frihed og folkestyre' kravet. Donationer der er forenelige med dette krav, kan fortsat modtages af skolerne.

Kravet gælder såvel inden- som udenlandske donationer.

Der kan endvidere stilles krav om at skolens redegørelse offentliggøres på hjemmesiden, så personer med særlig viden kan med betydning for vurdering af redegørelsen, kan henvende sig til UVM.

Initiativ 6. Totalforbud mod anonyme donationer til frie skoler. Regeringen foreslår et totalforbud mod anonyme donationer, hvilket gælder såvel inden- som udenlandske donationer. Eventuelle donationer som ikke kan tilbageføres til en donator, skal overføres til en konto i UVM og tilfalder statskassen, hvis de ikke kræves tilbagebetalt af donator.

I teksten står således, at *"Forbuddet vil understrege at skolerne skal være helt uafhængige af alt andet end pædagogisk og holdningsmæssige ideelle interesser"*.

Det er ikke i forslaget beskrevet, hvorledes en donators identitet skal gøres offentlig tilgængelig. På grundskoleområdet er det den tilsynsførende, der varetager tilsynet med donationer.

Tilsynspakken

Initiativ 7. Indførelse af frihed og folkestyrekrav for efterskoler, fri fagskoler og private gymnasier. Forslaget vil ligestille kravene til ovennævnte skoler med kravene til frie grundskoler. Forslaget vil ikke påvirke lovens hovedsigte om livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse i øvrigt.

Forslaget vil iflg. teksten muliggøre 'et styrket tilsyn med efterskoler, fri fagskoler og private gymnasier'.

På UVM's hjemmeside kan man læse flg. om 'frihed og Folkestyre' på grundskoleområdet:

Loven indebærer, at de frie grundskoler er forpligtet til at undervise eleverne i principperne for det danske folkestyre og bibringe eleverne en demokratisk forståelse. Gennem den demokratiske dannelse skal eleverne opnå forståelse for deres egne og andres demokratiske muligheder for individuelt og i fællesskabet at bidrage til udvikling og forandring i for eksempel skolen og i samfundet.

En fri grundskole kan, i modsætning til folkeskolen, bygge undervisningen og skolens virke på bestemte religiøse eller andre livsanskuelser eller politiske opfattelser, og på denne måde søge at påvirke eleverne i retning af den enkelte skoles eget holdningsmæssige grundlag. Dette må dog ikke ske på en måde som ødelægger eller skader elevernes demokratiske dannelse. Skolens lovlige holdningspåvirkning af eleverne skal dermed ske på en måde, som bidrager til udviklingen af elevernes demokratiske dannelse. (<https://uvm.dk/frie-grundskoler/rammer-for-undervisningen/frihed-og-folkestyre>)

Initiativ 8. Vurdering af personkredsen ved oprettelse af nye skoler. Forslaget omfatter flg. nye elementer i godkendelsesordningen af nye skoler:

- Om den nye skoles formål er i overensstemmelse med frihed og folkestyrekravaet
- En vurdering af personkredsen bag den nye skole i forhold til, om den har haft et virke, der ikke er foreneligt med frihed og folkestyrekravaet.
- Gennemsigtighed om sammensætning af evt. skolekreds
- Om skolen opfylder uafhængighedskravet.

Initiativ 9. Tilsynet kan deltage i møder på skolen. UVM skal kunne deltage som observatør i bestyrelsesmøder, generalforsamlinger, forældremøder mv. hvis der er

iværksat et tilsyn med, om skolen overholder frihed og folkestyrekravet eller uafhængighedskravet. Observationer vil indgå på lige fod med øvrige tilsynsaktiviteter i vurderingen af om skolen overholder lovgivningen.

Initiativ 10. Styrket tilsyn med skolernes leje af bygninger. Forslaget indebærer pligt til at orientere UVM, hvis skolen flytter hovedparten af sine aktiviteter fra egne bygninger til lejede bygninger. Forslaget skal ses i lyset af, at der kan opstå et afhængighedsforhold til udlejeren, ved f.eks. svag økonomi. En udlejers evt. interesse i at styre eller påvirke skolen ift. f.eks. religiøst eller andet holdningsmæssigt grundlag, kan være i strid med lovgivningen.

Initiativ 11. Etablering af whistleblowerordning. Det foreslås, at der indføres en anonym whistleblowerordning, hvor man kan rette henvendelse til UVM om mulige lovovertrædelser og andre bekymrende forhold på en skole. Ordningen kan tilskynde nogle til at rette henvendelse, som ellers ville have undladt det af frygt for f.eks. ansættelse, medieomtale mv., og vil bidrage til at give UVM det bredest mulige oplysningsgrundlag for varetagelse af tilsynsopgaven.